

SEMERKAND BÖLGESİ TURİZM KAYNAKLARININ HARİTACILIK ARAŞTIRMASI.

Jiyamuratov M.N

Mirzo Ulugbek Adına Semerkand Devlet Mimarlık ve İnşaat Mühendisliği Üniversitesi Yüksek
Lisans Öğrencisi

Özet: Bu makale, Semerkant bölgesindeki turizm kaynaklarına ilişkin bir kartografik çalışmanın sonuçlarını sunmaktadır. Çalışma sırasında, bölgede bulunan 220'den fazla tarihi, kültürel ve doğal nesnenin dijital haritaları CBS teknolojileri kullanılarak analiz edilmiştir. Aynı zamanda, turizm altyapısının mevcut durumu kapsamlı bir şekilde analiz edilmiş ve daha da geliştirilmesi için bilimsel temellere dayalı öneri ve tavsiyeler geliştirilmiştir. Çalışmanın sonuçları, turizm kümelerinin oluşturulmasında ve bölgesel ekonomide turizmin payını artırmayı amaçlayan stratejik kararların alınmasında büyük önem taşımaktadır. 2026 yılına kadar bölgeyi ziyaret eden turist sayısının 820 bine ulaşması öngörülmektedir. Bu makale, turizm sektörünün geliştirilmesinde yenilikçi kartografik çözümlerin önemini ortaya koymakta ve pratik öneme sahip öneriler içermektedir.

Anahtar kelimeler: Semerkant bölgesi, turizm kaynakları, CBS teknolojileri, dijital haritalar, turizm altyapısı, turizm kümeleri, tarihi yerler, ekonomik kalkınma, kartografik analiz.

GİRİŞ

Semerkant bölgesi, Özbekistan Cumhuriyeti'nin tarihi ve kültürel mirası bakımından zengin bölgelerinden biridir. Bu bölgenin turizm kaynaklarının derinlemesine incelenmesi ve harita üzerinde görselleştirilmesi, günümüzün en önemli bilimsel ve pratik konularından biridir.

İstatistiklere göre, 2023 yılında bölgeyi 1,2 milyon yabancı turist ziyaret etmiş ve bu rakam 2025 yılına kadar 3 milyona ulaşmıştır. Bu, kısa bir süre içinde üç kattan fazla bir artış anlamına gelmektedir. Bu büyüme, turizm altyapısının daha da geliştirilmesinin yanı sıra mevcut kaynakların etkin kullanımı ve rasyonel yönetimini gerektirmektedir.

Çalışmanın temel amacı, Semerkant bölgesinin turizm kaynaklarını belirlemek, bu kaynakların harita analizi ve görselleştirilmesi yoluyla bölgenin turizm potansiyelini artırmayı hedefleyen bilimsel temelli öneriler geliştirmektir.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki görevler belirlenmiştir:

Bölgedeki turizm tesislerini belirlemek ve coğrafi konumlarını saptamak;

Turizm kaynaklarının kartografik modellerinin geliştirilmesi;

Elde edilen verilere dayanarak turizmin geliştirilmesi için bilimsel ve pratik önerilerin geliştirilmesi.

Araştırmanın bilimsel önemi, Semerkant bölgesinin turizm kaynaklarının sistematik analizine ve modern kartografik yöntemler kullanılarak görselleştirilmesine olanak sağlamasıdır. Bu, bölgenin turizm potansiyelinin değerlendirilmesi ve artırılması için önemli bir bilimsel temel oluşturmaktadır.

Araştırmanın pratik önemi, elde edilen sonuçların turizm alanındaki karar alma organları, yerel yönetimler ve işletmeler için pratik bir rehber görevi görmesiyle açıklanmaktadır.

Şekil 1. Registan Meydanı.

ANA BÖLÜM

Semerkant bölgesinde turizm sektörünün gelişmesi, nüfusun refahını artırmada, yeni iş imkanları yaratmada, döviz gelirlerini artırmada ve bölgenin ulusal ve uluslararası ölçekte prestijini yükseltmede önemli bir faktördür.

Bölgenin zengin doğal, rekreasyonel, tarihi ve kültürel kaynakları, turizm gelişiminin ana itici güçlerinden biridir. Aynı zamanda, turizmin gelişmesi, ulaşım, ticaret, iletişim, inşaat ve tarım gibi ekonomik sektörlerin canlanmasına da olumlu etki etmektedir. Bu da, bölgesel ekonominin sürdürülebilir büyümesini ve gelecek vaat eden yönlerini belirlemede büyük önem taşımaktadır.

Yapılan araştırmaların analizi, Semerkant bölgesinin turistik kaynakları üzerine birçok bilim insanının bilimsel araştırma yürüttüğünü göstermektedir. Bununla birlikte, bu çalışmaların ana odağı kaynakların tanımlanması ve değerlendirilmesi olup, turizm amaçlı sistematik harita gösterimi konuları yeterince ele alınmamıştır.

Turizm amaçlı bölgenin sistematik kartografik çalışması, her şeyden önce coğrafi konumu, doğal koşulları, iklimi ve turizm kaynak potansiyelinin kapsamlı bir şekilde incelenmesini gerektirir. Semerkant bölgesi, kuzeyde Nurata Dağları (Aqtog, Qaratog, Gobdin) ve güneyde Zarafşan sıradağları (Chakilkalon, Qara Tepa, Ziyovuddin, Zirabulak) ile çevrilidir. Bu sıradağlar, bölgenin kuzey ve güney kısımlarından merkeze doğru alçalarak doğudan batıya 800-350 metrelik yükseklik farkları oluşturmaktadır.

Zarafşan Nehri, bölgenin orta kesiminden geçerek bölgeyi çeşitli jeomorfolojik teraslara ayırır. Bölgenin doğal koşulları ve topoğrafyası esas olarak dağlık, tepelik ve ova bölgelerinden oluşur; bu da bölgesel turizm organizasyonu ve çeşitli turizm yönlerinin geliştirilmesi için elverişli koşullar yaratır.

Bölgenin iklimi oldukça karasaldır ve bu durum, rekreasyonel faaliyetlerin organizasyonunu ve gelişimini doğrudan etkiler. Rekreasyonel potansiyelin

değerlendirilmesinde, hava sıcaklığı, yağış, rüzgar hızı ve yönü başlıca iklim göstergeleri olarak önemlidir.

Zarafşan Nehri, bölgenin orta kesiminden geçerek bölgeyi çeşitli jeomorfolojik teraslara ayırır. Bölgenin doğal koşulları ve topoğrafyası esas olarak dağlık, tepelik ve ova bölgelerinden oluşur; bu da bölgesel turizm organizasyonu ve çeşitli turizm yönlerinin geliştirilmesi için elverişli koşullar yaratır.

Bölgenin iklimi oldukça karasaldır ve bu durum, rekreasyonel faaliyetlerin organizasyonunu ve gelişimini doğrudan etkiler. Rekreasyonel potansiyelin değerlendirilmesinde, hava sıcaklığı, yağış, rüzgar hızı ve yönü başlıca iklim göstergeleri olarak önemlidir.

Uzun süreli gözlemlere göre, Ocak ayında ortalama sıcaklık 0°C ile -2,1°C arasında, Temmuz ayında ise +25-+26°C civarındadır. Kış genellikle nispeten ılıman geçer, ancak bazı yıllarda soğuk hava uzun süre devam eder ve ovalarda en düşük sıcaklık -30°C'ye kadar düşebilir. Yaz sıcak ve kurudur, genellikle kavurucu sıcaklarla karakterize edilir. Yıllık güneş ışınımı süresi yaklaşık 2877 saattir, bu da bölgenin turizm ve rekreasyon olanaklarını genişletmektedir.

Yıllık yağış miktarı, bölgenin coğrafi konumuna bağlı olarak değişmektedir. Bölgenin batı kesiminde 300-450 mm civarında iken, doğu ve güneydoğu dağlık bölgelerinde bu rakam 650-850 mm'ye ulaşmaktadır. Rüzgar rejimine göre, bölgede yıl boyunca kuzeydoğu rüzgarları hakimdir. Bu durum, iklim koşullarının oluşumuyla birlikte, belirli turizm faaliyetleri düzenlenirken dikkate alınmalıdır.

Antik uygarlıkların yarattığı kültürel ve tarihi anıtlar, günümüzde insanlık için önemli bir manevi beslenme kaynağı haline gelmiştir. Zengin kültürel ve tarihi mirasa sahip olan ve bunu koruyan ülkelerde, turizm sektörü ulusal ekonominin önde gelen gelir kaynaklarından biri olmuştur.

Özbekistan da dünya uygarlığının gelişimine büyük katkıda bulunan ve atalarının mirasını koruyan az sayıdaki ülkeden biridir. Bu durum, ülkeyi ziyaret eden turist sayısının her yıl artmasıyla da doğrulanmaktadır.

Cumhuriyetimizde Semerkant, Buhara, Horezm, Fergana, Taşkent ve Kaşkadya bölgeleri, zengin tarihi, kültürel, bilimsel ve turistik potansiyelleriyle öne çıkmaktadır. Bu bölgeler arasında Semerkant bölgesi, yüzyıllardır süregelen tarihi ve eşsiz kültürel anıtlarıyla özel bir yere sahiptir. Bölgede bulunan tarihi anıtlar, ülkemizin tarihinde önemli bir rol oynamakta olup, çeşitli tarihi şehir ve köylerde anıt olarak korunmaktadır. Harabelerde, medreselerde, türbelerde ve minarelerde somutlaşan mimari miras aracılığıyla antik tarihin esintisini hissetmek mümkündür.

Semerkant bölgesinde devlet koruması altındaki kültürel miras alanlarının sayısı 1600'ü aşmaktadır. Bunlar arasında 150 tarihi yer, 1100 arkeolojik alan, 300 mimari anıt ve 50 anıtsal sanat eseri bulunmaktadır.

Aynı zamanda, Semerkant şehrinin turizm potansiyeline de dikkat çekmek gerekir. Özellikle şehirde yaklaşık 100 dini türbe, ünlü alimlerin, şeyhlerin ve veli mertebesindeki kişilerin türbeleri, camiler, medreseler ve tekkeler bulunmaktadır.

Bugün ülkemizin devlet başkanı, tarihi ve kültürel, ekoturizm ve tarım turizmi, gastronomi, ekstrem sporlar ve diğer turistik yerlerin geliştirilmesine özel önem vermektedir. —...Özbekistan, en eski medeniyetlerin ve kültürlerin ortaya çıktığı, geliştiği ve çekiciliği bakımından dünyanın en iyi dinlenme ve seyahat yerlerinden geri kalmayan muazzam bir turizm potansiyeline sahip eşsiz bir ülkedir..

Semerkant bölgesinde, Müslümanlar için kutsal sayılan, İslam dininin ve öğretilerinin temsilcileri, en yüksek mertebeden evliyalar ve diğer büyük insanlarla ilişkilendirilen birçok hac yeri bulunmaktadır.

Bu bölgede, Kuran-ı Kerim'den sonra en etkili hadis külliyyatının yazarı İmam Buhari, İslam dininin en büyük mezheplerinden biri olan Matrudiya'nın kurucusu İmam Maturidi, ünlü Sufi Hoca Ahrar Veli ve Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (s.a.v.) kuzeni Kusam ibn Abbas gibi büyük şahsiyetlerin türbeleri bulunmaktadır.

Bu türbeler, sadece yerel halk tarafından değil, yabancı turistler tarafından da en çok ziyaret edilen kutsal yerlerdir. Bu nedenle, bölgede hac turizmini geliştirmek için büyük ölçekli çalışmalar yürütülmektedir.

Özellikle İmam Buhari külliyesi bölgesinde kapsamlı yeniden yapılanma çalışmaları yürütülerek çok sayıda hacıyı ağırlama imkanı yaratılmıştır. Hacılar için konforlu koşullar oluşturmak amacıyla, külliyenin çevresinde yaklaşık 40 hektarlık bir alanda modern altyapı inşa edilmektedir.

Bu alanda, Müslüman şartlarına ve "helal" standartlarına uygun olarak yaklaşık 30 otel kompleksi, yeme-içme işletmesi, dinlenme alanı, park ve bahçe ile diğer gerekli altyapı tesislerinin inşası planlanmış ve kısmen hayata geçirilmiştir.

Bu tür önlemler, Semerkant bölgesini uluslararası hac turizminin önemli merkezlerinden biri haline getirmeye hizmet edecektir.

Şekil 2. İmam Buhari külliyesi.

Günümüzde turizm sektörü, her devletin sosyo-ekonomik istikrarı ve bağımsız kalkınma fırsatları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Turizm, sadece ekonomik büyümeyi sağlayan bir faktör değil, aynı zamanda bölgelerin yatırım çekiciliğini artırmak için de önemli bir araçtır.

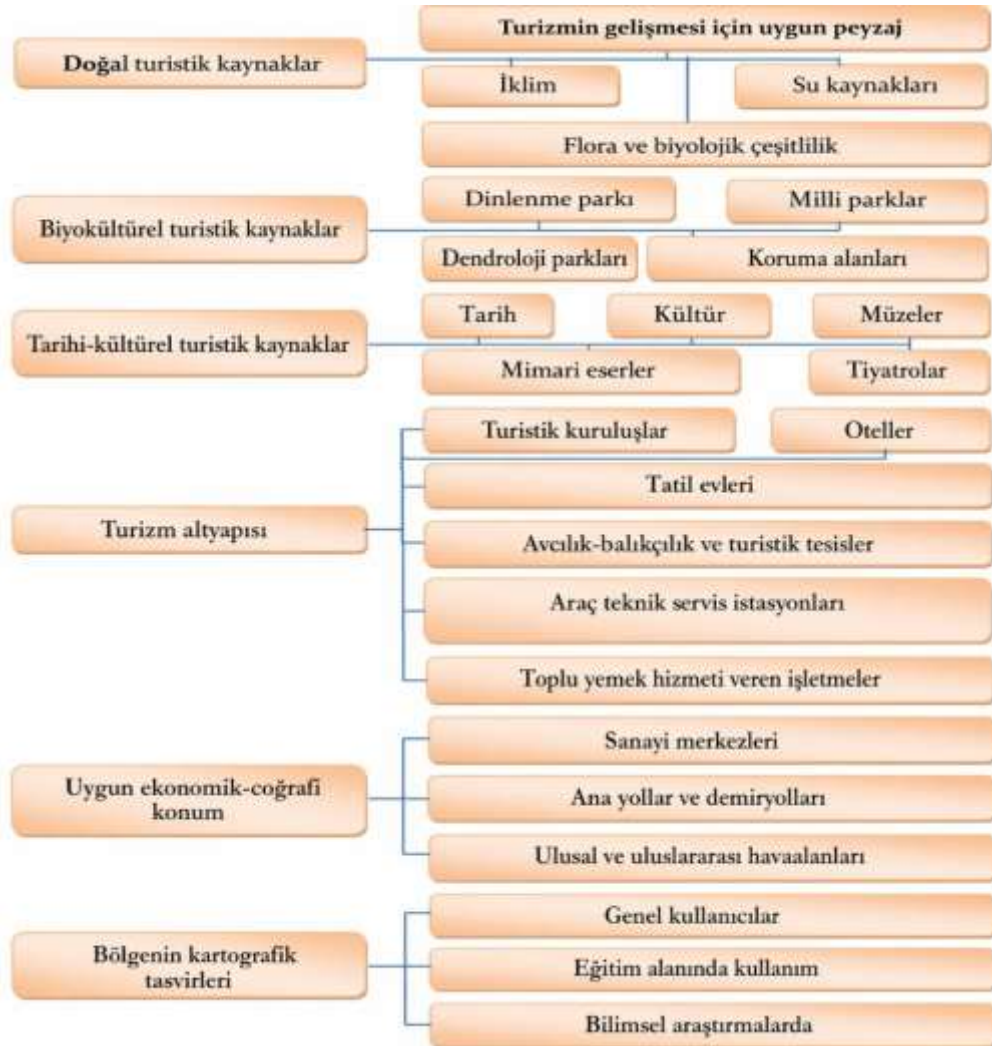
Mevcut bilimsel yaklaşımların ve verilerin amaçlı bir şekilde toplanması ve analiz edilmesi, turizm sektörü için sistematik haritalar oluşturma ihtiyacını ortaya koymaktadır. Bu tür haritalar, bölgenin turizm potansiyelinin kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesine ve etkin bir şekilde yönetilmesine olanak tanır.

Turizm amaçlı sistematik haritalar oluşturma kavramı, belirli bir doğal veya idari bölgede bulunan doğal ve kültürel miras nesneleri, kaynaklar, çeşitli olgular ve süreçlerin yanı sıra bunlarla ilgili bilgilerin tek bir sisteme entegre edilmesi ve kartografik biçimde ifade edilmesi süreci olarak yorumlanmaktadır.

Semerkant bölgesinde, doğa koruma, rekreasyon ve eğlence amaçlı ayrılmış arazi alanları 82 hektardır. Bunların 6 hektarı sulanabilir arazidir. Aynı zamanda, tarihi ve kültürel öneme sahip arazilerin alanı 399 hektardır.

Ancak, şu anda bölgenin mevcut kaynaklarının ve fırsatlarının turizm geliştirme sürecinde etkin kullanımında bazı eksiklikler bulunmaktadır. Özellikle bu alandaki başlıca sorunlar, turizm tesislerinin sistematik haritalama değerlendirmesinin yapılmaması, altyapı ve hizmetler arasındaki zayıf koordinasyon ve entegre kaynak kullanım mekanizmalarının yetersiz geliştirilmesidir.

Nüfusun sağlık durumunu iyileştirme ihtiyacı, bölgenin zengin rekreasyon potansiyeli ve çeşitli turizm ve eğlence türlerinin gelişmesi nedeniyle Semerkant bölgesi, Özbekistan'da turist ağırlama ve hizmet verme konusunda önde gelen bölgelerden biri haline gelmektedir.

Şekil 3. Turizm gelişiminin aşamaları

SONUÇ

Semerkant bölgesindeki turizm kaynaklarına ilişkin kartografik çalışmanın sonuçları, bölgedeki tarihi, kültürel ve doğal nesneleri kapsayan kapsamlı dijital haritaların oluşturulmasının, yalnızca turizm sektörünün gelişimine değil, aynı zamanda ekonomik ve sosyal ilerlemeye de önemli ölçüde olumlu etki edeceğini göstermektedir.

Bu çalışma kapsamında, 220'den fazla turistik yerin coğrafi konumu modern dijital teknolojiler kullanılarak sistematik olarak analiz edilmiş ve CBS teknolojilerine dayalı etkileşimli kartografik modeller geliştirilmiştir. Bu, turist akışlarının etkin yönetimi, turistik rotaların optimizasyonu ve altyapı geliştirme olanaklarını genişletecektir.

Çalışmanın bilimsel yeniliği, bölgenin turizm kaynaklarının ilk kez modern kartografik ve coğrafi bilgi yöntemleri kullanılarak kapsamlı ve sistematik bir şekilde analiz edilmiş olmasıdır. Bu temelde, turizm tesislerinin geliştirilmesi ve bunların etrafındaki ulaşım, mühendislik ve iletişim altyapısının iyileştirilmesi için bilimsel olarak sağlam öneri ve tavsiyeler geliştirilmiştir.

Çalışmanın bilimsel ve pratik önemi, geliştirilen dijital haritaların ve metodolojik yaklaşımların bölgesel planlamada, turizm kümelerinin oluşturulmasında ve Turizm Geliştirme Stratejisi - 2030 da dahil olmak üzere devlet programları çerçevesinde belirlenen görevlerin etkin bir şekilde uygulanmasında önemli bir rol oynamasından kaynaklanmaktadır.

Sonuç olarak, bu çalışma, Semerkant bölgesinin turizm potansiyelinin etkin yönetimi ve uluslararası turizm pazarında rekabetçi bir bölge olarak şekillenmesi için önemli bir bilimsel ve pratik temel oluşturmaktadır.

Aynı zamanda, gelecekte bu alanda daha derinlemesine ve kapsamlı araştırmalara duyulan ihtiyacı da göstermektedir.

KULLANILAN KAYNAKLARIN LİSTESİ:

1. Raximov, U. A., Ortiqov, J. U., Ilmurodova, L. A., & Tadjidinova, F. M. (2023). SAMARQAND VILOYATINI MADANIY ME'ROS OBYEKTлари XARITALARINI GAT TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANIB YARATISH MASALALARI. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(8), 255-257.

2. Raximov, U. A., Tojidinova, F. M., & Po'latov, S. S. (2023). ISSUES OF FORMATION OF STATE CADASTRE DATA OF HIGHWAYS USING GEOGRAPHIC INFORMATION SYSTEM. Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences, 2(7), 156-160.

3. Рахимов, У. А., & Хамдамов, М. С. (2023). ГЕОПОРТАЛ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО КАДАСТРА И ИХ ИНТЕГРАЦИЯ МЕЖДУ АГЕНТСТВАМИ. Innovative Society: Problems, Analysis and Development Prospects, 32-36.

4. Рахимов, У. А. (2022, September). МАДАНИЙ МЕРОС ОБЪЕКТЛАРИНИ ЖОЙЛАШГАН ЎРНИНИ GNSS ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИБ АНИҚЛАШ. In " ONLINE-CONFERENCES" PLATFORM (pp. 168-173).
5. Раимов, У. А., & Тухтаев, Ш. Х. (2021, October). Геодезический Мониторинг Деформаций Ансамбля Регистан. In " ONLINE-CONFERENCES" PLATFORM (pp. 96-100).
6. Abdullayevich, R. U. B. (2022, June). CREATION OF ATTRIBUTIVE DATA OF THEMATIC STRUCTURES OF THE STATE CADASTRE OF MATERIAL CULTURAL HERITAGE OBJECTS. In " ONLINE-CONFERENCES" PLATFORM (pp. 1-5).
7. Abdullayevich, R. U. B. (2022, June). MODDIY MADANIY MEROS OBYEKTЛАRI DAVLAT KADASTRI BO'YICHA TEMATIK QATLAMLARINING ATRIBUTIV MA'LUMOTLARINI YARATISH. In " ONLINE-CONFERENCES" PLATFORM (pp. 8-12).
8. Ilmurodova, L. A., Umirzakov, Z. T., & Mirzayev, P. J. (2023). Development of a Methodology for Mapping the Cadastre of the World of Plants Using Geoinformation Systems. Web of Synergy: International Interdisciplinary Research Journal, 2(2), 288-292.
- Исаков, Э. Х., & Ўроқов, О. (2012). Тарихий ёдгорликлар ҳақида маълумотлар банкини яратиш ва юритиш. Ёш олимлар, магистрант ва бакалавриантларнинг анъанавий VIII